

Akademikernes innspill til Totalberedskapsmeldingen

Akademikerne er hovedorganisasjonen for personer med utdanning på masternivå eller mer. Akademikerne har 13 medlemsforeninger med til sammen over 270 000 medlemmer.

Regjeringen løfter viktige utfordringer og problemstillinger i Totalberedskapsmeldingen. Mange av Totalberedskapskommisjonens anbefalinger følges opp, det er bra. Akademikerne mener likevel det er en svakhet at regjeringen har valgt å snevre inn meldingen til å primært omhandle sikkerhetspolitisk krise eller krig. Kommisjonen så bredere på totalberedskapen, noe Akademikerne mener er viktig. Vi står overfor et sammensatt trusselbilde og er mer sårbare for uventede hendelser, ekstremvær og naturkatastrofer. Videre savner vi et bredere blikk på og satsing på kompetanse, kunnskap og forskning.

Meldingen peker gjentatte ganger på viktigheten av samarbeidet mellom ulike sektorer, næringer og aktører. Dette er svært viktig, og Akademikerne støtter tiltakene. Det Akademikerne savner er omtale av trepartssamarbeidet. Viktigheten av dette samarbeidet kom tydelig til syne under pandemien. Her viste partene stor grad av fleksibilitet og tilpasset blant annet tariffavtaler for å møte den krevende situasjonen vi da sto i. Partene i arbeidslivet er en viktig aktør også i det store beredskapsarbeidet, utover samarbeidet om sivil arbeidskraftberedskap.

Akademikerne er enige med regjeringen i at endringer i lovverket må gjøres utenom krisetid. Dette for å sikre ordnete prosesser og grundige vurderinger. Det vil også bidra til at rettsikkerhet og demokratiske prinsipper bedre ivaretas, prinsipper som må ligge til grunn i videre prosesser.

Samordning og samarbeid

Sektorprinsippet byr på flere utfordringer, blant annet manglende dialog og ansvarsfordeling. Det er derfor viktig å få på plass ordninger for å sikre dialog på lokalt, regionalt og sentralt nivå. Det er bra at regjeringen tar grep og kommer med flere forslag for å sørge for at dette skjer. Akademikerne støtter en nasjonal sikkerhetsstrategi og en langtidsplan for sivil beredskap. Dette vil være viktig for å se de lange linjene og planlegge. Vi er enige i at det er viktig at man i en krisesituasjon har ett lederdepartement som kan ha det overordnede ansvaret. Dette er spesielt viktig for å kunne håndtere sammensatte trusler. Slik strukturene er i dag støtter Akademikerne at Justis- og beredskapsdepartementet er lederdepartement.

Videre støtter vi at kommunene deltar i beredskapsråd og får en tydeligere rolle og ansvarsfordeling. Totalberedskapskommisjonen fant at fylkeskommunenes rolle i beredskaps- og samfunnssikkerhetsarbeidet var uklar. Det er positivt at regjeringen nå kommer med flere forslag for å tydeliggjøre fylkeskommunenes rolle. Videre støtter Akademikerne en tydeliggjøring og styrking av statsforvalterens rolle i samordning og veiledning av beredskapsarbeid.

Også samarbeidet mellom myndigheter og norsk næringsliv er sentralt i beredskapsarbeidet. Næringslivet eier en stor del av norsk infrastruktur og er en stor ressurs for beredskap og krisehåndtering. Næringslivet i Norge er internasjonalt, eksportrettet og mangfoldig. Dette gjør også næringslivet sårbart for angrep. Bedrifter som opprettholder sentrale samfunnsfunksjoner, kan være underlagt sikkerhetsloven. Da er det viktig at denne er forstått i de ulike virksomhetene. Regjeringen legger i meldingen opp til at næringslivet skal ha større ansvar for nasjonal sikkerhet og må hensynta dette i sitt arbeid. Det er nyttig å involvere næringslivet i arbeidet med cybersikkerhet, men vi trenger ordninger for incentiver og kompensasjon når næringslivet stiller sine ressurser til rådighet. Dette savner vi i meldingen. Akademikerne støtter forslagene om å styrke samarbeidet mellom norsk næringsliv og offentlige myndigheter. Her er det også viktig, som nevnt i innledningen, at partssamarbeidet og partsdialogen er en selvsagt og integrert del.

Akademikerne støtter at Nærings- og fiskeridepartementet får et overordnet ansvar for arbeidet med forsyningssikkerhet. I vårt innspill til NOU 2023:17 pekte vi på behovet for å beskytte arealer som er spesielt egnet for matkorndyrking, det er en viktig del av arbeidet for å sørge for matforsyningen som meldingen ikke inkluderer.

Helseberedskap blir stadig viktigere. Under koronapandemien ble det tydelig hvor sårbare vi er i Norge. Akademikerne støtter regjeringens forslag om å jobbe for et tettere samarbeid innad i Norden og i EU. Vi har etterlyst en tydeligere prioritering av egenproduksjon, under pandemien ble tydelig hvor avhengige vi er av import. Her kunne meldingen kommet med tydeligere prioriteringer.

Digital sikkerhet og cybersikkerhet var mangelfullt utredet av kommisjonen og det er bra regjeringen tar tak i dette. Meldingen ser på digitale trusler innenfor ulike områder og hvordan sektorer bedre kan ruste seg ved økt samarbeid. Dette er Akademikerne positive til. Det er også positivt at regjeringen legger opp til en økt satsing på både forskning og utdanning innen digital- og cyberberedskap. Både bedrifter og myndigheter trenger digitale verktøy for å være i stand til å møte nye trusler.

Kunnskap og kompetanse

Kunnskap om kriser og kunnskapsbredskap er vesentlig for å både håndtere kriser godt og forberede seg på fremtidige kriser. Som meldingen peker på, er det et stort behov for kompetanse innen mange ulike sektorer og områder. Dette har vært viktig for Akademikerne og ble spilt inn til departementet i forbindelse med høringen av Totalberedskapskommisjonens NOU.

Kommunene står ofte i førstelinje når det oppstår uventede hendelser og må håndtere alt fra skred og sykdomsutbrudd til digitale angrep. De har også en viktig rolle i å forebygge og øve på håndteringen av slike hendelser. En rapport fra Menon viser at mange kommuner allerede har et kompetanseunderskudd. I vårt innspill til Totalberedskapskommisjonens NOU pekte vi på behovet for en satsing på kompetanse i kommunene innen ulike fagområder. Dersom kommunene skal kunne møte de utfordringene meldingen skisserer, trenger de både ressurser og folk med kompetanse. For å sikre matforsyning trenger vi veterinærer, vi trenger geologer

for å sikre byggeområder mot ras og vi trenger helsepersonell. Med endringer i regelverk og lovverk trenger vi også jurister. Dette er kun noen få områder der man ser et stort kompetansebehov i kommunene. Et tiltak som ville bidratt til å dekke kompetansebehovene er å øremerke midler til oppretting av flere studieplasser.

Universiteter og høyskoler spiller en sentral rolle i totalberedskapen. Når det kommer til dette, er meldingen alt for snever i sin omtale av betydningen av forskning og utdanning.

Totalberedskap dreier seg om mer enn studier innen samfunnssikkerhet og forsvarsstudier.

Meldingen bygger på flere NOU-er og rapporter som peker på betydningen av utdanning og forskning i innenfor en bredde av fagområder. Akademikerne savner en prioritering av grunnforskningen. For eksempel så vi under koronapandemien hvor viktig det var at man prioriterte forskning innen områder man ikke nødvendigvis har et umiddelbart behov for.

Akademikerne støtter at egenberedskapsrådene også skal omfatte feil- og desinformasjon. Her gjøres det allerede mye godt arbeid med barn og unge i skolen. Universiteter og høyskoler spiller også en sentral rolle i demokratiet og i arbeidet mot feil- og desinformasjon. Studenter lærer kritisk tenkning og meningsbrytning. Dette er helt nødvendige egenskaper i en verden som stadig polariseres og er en viktig del av befolkningens egenberedskap. Egenberedskap og å nå ut med betydningen av egenberedskap er viktig og alle har et ansvar for å bidra til dette. Myndighetene spiller også en viktig rolle i å bidra til at tilliten til forskning og forskere bevares. Og kunnskapsbasert politikk bidrar til høy tillit til politikere. På disse områdene er meldingen for uambisiøs og utydelig.

Sivil Arbeidskraftberedskap

Akademikerne viser til innspill vi har gitt til arbeidet med ny Sivilbeskyttelseslov.